

СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ

Паш Б.В.,

*аспірант 3-го року навчання
юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»*

Вперше аналіз інформаційної безпеки не як фізичного, а як соціального явища було проведено англійським філософом XVII століття Томасом Гоббсом, який вказав на взаємозв'язок і взаємозумовленість безпеки людини, суспільства і безпеки держави. Розглядаючи безпеку як соціальне явище, Гоббс встановив її соціальну природу, пов'язав ефективність забезпечення безпеки з виробленими суспільством нормами поведінки.

Проблема забезпечення інформаційної безпеки України знайшла відображення в законах «Про основи національної безпеки України», «Про концепцію національної програми інформатизації», «Про національну програму інформатизації», а також у Концепції національної безпеки України. Основними складовими останньої є: національна безпека, національні інтереси, національні цілі, пріоритети і принципи задоволення і захисту національних інтересів, загрози національній безпеці і система національної безпеки. [1] Сутність інформаційної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки України вперше була зазначена у Законі «Про основи національної безпеки України».

Захист інформаційного суверенітету держави тісно пов'язаний із поняттям інформаційної безпеки, якщо вести мову про інформаційну безпеку, деякі вчені сприймають її досить вузько, як набір апаратних і програмних засобів для забезпечення схоронності даних в комп'ютерних мережах. Так, на думку Б.Кормича, інформаційна безпека – це захищеність встановлених законом правил, за якими відбуваються інформаційні процеси в державі, що забезпечують гарантовані Конституцією умови існування і розвитку людини, всього суспільства та

держави [2, С. 142]. О. Гончаренко, Є. Лисицин [3, С. 43] у своїх дослідженнях вказують, що раніше ця категорія носила певною мірою абстрактний характер, а сьогодні нею оперують в практиці управління державою. Окрім цього, розроблені та використовуються кількісні методика оцінки стану національної безпеки. За цими методиками, стан національної безпеки характеризується чисельною величиною, яка належить відрізьку від нуля (найнижчий рівень стану національної безпеки, тобто найгірший її стан) до одиниці (найвищий рівень стану національної безпеки, тобто найкращий її стан).

Інформаційна безпека України, на думку І. Громико, Т. Саханчук, це захищеність державних інтересів, за якої забезпечується запобігання, виявлення і нейтралізація внутрішніх та зовнішніх інформаційних загроз, збереження інформаційного суверенітету держави і безпечний розвиток міжнародного інформаційного співробітництва [4, С. 134].

Виходячи з аналізу змісту наведених вище визначень поняття «інформаційної безпеки» можна констатувати, що наразі серед фахівців панує декілька підходів до тлумачення цієї категорії. В першу чергу це «захищеність» основних інтересів держави. Такий підхід сформувався ще коли «безпека» мала конкретне вираження, переважно в речах, і вимірювалася їх станом [5, С. 20].

Разом з тим, сьогодні, у час активного розвитку інформаційних систем та розширення мережі їх впливу, звуження поняття «безпеки» лише до захисту – це пряме обмеження реалізації її основних функцій: звуження, послаблення, усунення і попередження небезпек та загроз.

Нааявність загрози є атрибутом існування об'єкта будь-якої природи. Донедавна загрози вважалися не притаманними системі, негативними факторами. Внаслідок чого основною функцією суб'єктів забезпечення безпеки була цілковита їх ліквідація. Неможливість цього сприяло зміні розуміння цієї функції з ліквідації на управління загрозами з метою мінімізації негативного, деструктивного впливу щодо функціонування та життєдіяльності об'єктів забезпечення безпеки.

Інформаційна безпека є компонентом національної безпеки поряд з політичною, військовою, економічною, соціальною та екологічною.

Відповідно до Концепції інформаційної безпеки України [6], інформаційна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, при якому запобігається завдання шкоди через неповноту, несвоєчасність і недостовірність поширюваної інформації, порушення цілісності та доступності інформації, несанкціонований обіг інформації з обмеженим доступом, а також через негативний інформаційно-психологічний вплив та умисне

спричинення негативних наслідків застосування інформаційних технологій.

В. Остроухов та В. Петрик визначають інформаційну безпеку як стан захищеності об'єкта (особистості, суспільства, держави, інформаційно-технічної інфраструктури), при якому досягається його нормальне функціонування незалежно від внутрішніх і зовнішніх інформаційних впливів [7, С. 136].

При цьому об'єктами інформаційної безпеки слід вважати: свідомість, психіку людей; інформаційно-технічні системи різного масштабу і призначення. Якщо ж вести мову про соціальних об'єктах інформаційної безпеки, то до них можна віднести особистість, колектив, суспільство, держава, світове співтовариство.

Суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки є:

- громадяни України, об'єднання громадян, громадські організації та інші інститути громадянського суспільства;

- Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, інші центральні органи виконавчої влади та органи сектору безпеки і оборони України;

- засоби масової інформації та комунікації різних форм власності, підприємства, заклади, установи та організації різних форм власності, що здійснюють інформаційну діяльність;

- наукові установи, освітні і навчальні заклади України, які, зокрема, здійснюють наукові дослідження та підготовку фахівців за різними напрямками інформаційної діяльності, в галузі інформаційної безпеки.

Важливою проблемою інформаційної безпеки, як вже зазначалося, є забезпечення захисту і контролю національного інформаційного простору, а також забезпечення інформації про країну в світовому інформаційному просторі. Під інформаційним простором розуміється певне середовище, у якому здійснюється формування, збирання, збереження, опрацювання і поширення інформації, і на яке розповсюджується юрисдикція держави [8, с. 93]. Інформаційне середовище, розуміється як сфера діяльності суб'єктів, пов'язана зі створенням, перетворенням і споживанням інформації, виступає в даному контексті як мета-об'єкт захисту. З позиції А.І. Алексєнцєва [9, с. 47], інформаційна безпека включає три складові:

1. задоволення інформаційних потреб суб'єктів, включених в інформаційне середовище;
2. забезпечення безпеки інформації;
3. забезпечення захисту суб'єктів інформаційних відносин від негативного впливу.

Пріоритетність задоволення цих складових залежить від повноти, достовірності та своєчасності необхідної для задоволення інформаційних потреб суб'єкта. Таким чином бачимо, що каменем спотикання всього дослідження - є поняття «інформація» і розкриття її правової природи.

Серед головних складових інформаційної безпеки держави виділяють: обсяг інформаційного продукту, що виробляється в державі і державою; здатність мереж витримувати зростаюче інформаційне навантаження; можливість держави керувати розвитком вироблення та розповсюдження інформації; можливість доступу народонаселення до усіх можливих інформаційних джерел, а також відкритість більшості з них [10].

Не дивлячись на те, що дослідники виявляють велику увагу до різних аспектів інформаційної безпеки сучасної України, науково обґрунтованих рекомендацій, які безпосередньо стосуються модернізації політики в цій галузі поки не вироблено. По суті, наявні наукові розвідки носять військово-політичний і технологічний характер і не в повній мірі відображають стан політики інформаційної безпеки в умовах глобалізації.

Таким чином подальшого дослідження потребує кожна із зазначених вище складових інформаційної безпеки України, що створить передумови для розвитку такого потенціалу інформаційної сфери України, за якого забезпечується її випереджальний розвиток, а зовнішні негативні впливи не створюють реальних небезпек національній інформаційній безпеці держави.

Список використаних джерел

1. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16 січня 1997 р. № 3/97 ВР // Голос України. – 1997. – 4 лютого. – С. 5.
2. Кормич Б. А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України: монографія / Б. А. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2003. – 472 с.
3. Гончаренко О.М., Методологічні засади розробки пової редакції концепції національної безпеки України / О.М. Гончаренко, Є.М. Лисицин // Національний інститут стратегічних досліджень Серія «Національна безпека». – 2001. – № 4. – 56 с.
4. Громико І., Державна домінантність визначення інформаційної безпеки України в умовах протидії загрозам / І. Громико, Т. Саханчук. // Право України. – 2008. – № 8.

5. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: Навчальний посібник / В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський. – К.: КНТ, 2006. – 280 с.
6. Концепція інформаційної безпеки України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://mip.gov.ua/files/banners/Final%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%97%20\(%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82\)%20-%2030.09.15.pdf](http://mip.gov.ua/files/banners/Final%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%97%20(%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82)%20-%2030.09.15.pdf)
7. Остроухов В. До проблеми забезпечення інформаційної безпеки України / В. Остроухов, В. Петрик // Політичний менеджмент. – 2008. - № 4. – С. 135-141.
8. Степко О.М. Аналіз головних складових інформаційної безпеки держави / О.М. Степко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. – Сер. : Економіка, право, політологія, туризм. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту “НАУ-друк”, 2011. – Вип. 1(3). – С. 90-99.
9. Алексенцев А.И. Сущность и соотношение понятий «защита информации», «безопасность информации», «информационная безопасность» // Безопасность информационных технологий. – 1999. - № 1.
10. Інформаційна потужність держави, як складова національної безпеки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://propolis.com.ua>

Науковий керівник: Трачук Петро Антонович, к.ю.н., професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Ужгородського національного університету